

Lillesand vindkraftverk - Sammenfatning av uttalelser. Høring av konsesjonspliktige endringer, detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan, samt søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse.

I løpet av høringsprosessen har NVE mottatt 19 høringsuttalelser fra totalt 18 høringsparter. Uttalelsene er sammenfattet under. Fullstendige høringsuttalelser er også tilgjengelig via einnsyn.no.

Agder fylkeskommune ga sin høringsuttalelse den 20.03.2020 i form av følgende vedtak fra fylkesutvalget:

Agder fylkeskommune mener at produksjon av fornybar energi skal gjøres på en mest mulig bærekraftig måte. Det skal tas hensyn til viktige naturverdier jf. Regionplan Agder 2030. Agder fylkeskommune mener derfor at:

- a) Det må søkes løsninger som unngår sprengning i sulfidholdig fjell, for å unngå forurensning av vannforekomster jf. regional plan for vannforvaltning for vannregion Agder 2016 – 2021.*
- b) Det må av klimahensyn søkes løsninger slik at man unngår myrer, slik at det ikke frigjøres karbon og at myras funksjon til rensing og flomdemping ivaretas.*
- c) Det bør stilles krav om at veiene skal være åpne for friluftaktiviteter.*
- d) Innenfor rammene som kan aksepteres av Avinor etableres radarstyrt lystemnologi eller tilsvarende for å dempe de negative landskaps-virkningene*
- e) Det skal gjøres tiltak av utbygger som sikrer at inngrepet ikke medfører skade for fugle- og dyreliv. Utbygger har ansvar for å dokumentere at slike tiltak er utført.*
- f) Det skal rapporteres halvårlig på hvilke konsekvenser tiltaket har hatt for fugle- og dyreliv, slik at nødvendige tiltak kan settes inn.*
- g) Retningslinjene til Lillesand kommune for saksbehandling av planer og tiltak innenfor områder med potensielt sulfidholdig berggrunn må følges før internveier anlegges*

Innsendelsen fra Agder fylkeskommune inneholder også en uttalelse fra fylkesrådmannen. Der pekes det på at Lillesand vindkraftverks forhold til «*Regional plan for vannforvaltning for vannregion Agder 2016-2021*» ikke er beskrevet i MTA, og at sulfidholdige bergarter i kombinasjon med vann og luft, kan føre til svovelsyre, som igjen kan forgifte vassdrag.

Videre minner fylkesrådmannen om at fylkeskommunen er myndighet for lakse- og innlandsfiskeovens forskrift om fysiske tiltak i vassdrag på ikke anadrom strekning, og ber Lillesand Vind AS(LV) henvende seg til fylkeskommunen for å avklare dette for Lillesand vindkraftverk.

Fylkesrådmannen mener også at MTA for Lillesand vindkraftverk i stor grad oppfylder kravene til en MTA-plan, men savner oppdaterte kart som viser den totale løsningen for vei og linjer, samt endringer fra konsesjonsgitt løsning. Dette gjelder også linjer inn til skytebanen. Fylkesrådmannen etterlyser også mer informasjon om ny 22kV kraftledning til Moen transformatorstasjon, for å kunne vurdere påvirkning på eventuelle kulturminner.

Fylkesrådmannen avslutter sin høringsuttalelse med følgende konklusjon:

Fylkesrådmannen mener at produksjon av fornybar energi skal gjøres på en mest mulig bærekraftig måte, og at det skal tas hensyn til viktige naturverdier jf. Regionplan Agder 2030. Det er positivt med

produksjon av fornybar energi, men i dette tilfellet er det også stor fare for forurensning til vann. Det må derfor søkes løsninger slik at prosjektet kan gjennomføres på en mest mulig bærekraftig måte, med minst mulig sprenging i sulfidholdig fjell, for å unngå forurensning av vannforekomster (jf. Regional plan for vannforvaltning for vannregion Agder 2016 - 2021). Av klimahensyn bør det søkes løsninger slik at man unngår myrer. Det bør også settes krav om at veiene skal være åpne for friluftaktiviteter.

Fylkesmannen i Agder ga i sin høringsuttalelse fra 13.03.2020 følgende sammendrag:

- *Før anleggsarbeid igangsettes må det foreligge en godkjent tiltaksplan for håndtering av sulfidholdige masser, godkjent av Lillesand kommune som forureningsmyndighet.*
- *Fylkesmannen minner om at det er undersøkelsesplikt dersom det er grunn til å tro at det er forurenset grunn i området, herunder forekomst av syredannende bergarter.*
- *Tiltakshaver bør vurdere å transportere inn rene steinmasser til bygging av veier og oppstillingsområder der hvor sprenging medfører risiko for eksponering av syredannende bergarter. Fylkesmannen fraråder enhver form for lagring av utsprengte masser av syredannende bergarter internt i tiltaksområdet og anbefaler at alle syredannende steinmasser transporteres til godkjent deponi. Dette gjelder også sprengmasser fra utbedring av kommunal vei fra Eigeland til Nordbø.*
- *Dersom vassdrag forringes som følge av sulfid, må krav om oppretting påregnes.*
- *Fylkesmannen mener NVE i tabell 5-1 (I detaljplan/MTA – vår merknad) bør stille krav om kontinuerlig overvåkning av vannsystemer i tiltaksområdet før, under og etter anleggsfasen.*
- *Tiltakshaver må innhente kunnskap om flaggermus i konsesjonsområdet og beskrive hvilke hensyn som eventuelt skal tas i anleggs- og driftsperioden.*
- *Fylkesmannen mener det må vurderes konkret hvilke konsekvenser økt turbinstørrelse vil medføre for terrenngrep generelt, og spesielt som følge av fremføring av anleggsveier.*
- *Det bør utarbeides prognoser som sier noe om støypåvirkning i anleggsfasen.*
- *For fysiske tiltak i vassdrag må egen tillatelse innhentes fra fylkeskommunen. Eventuelle utfyllinger i vassdrag kan også kreve egen tillatelse fra Fylkesmannen.*

Lillesand kommune ga sin høringsuttalelse 24.04.2020. Uttalelsen har følgende sammendrag:

- *Belastningsskader på eventuelle kommunale veier som berøres må erstattes. Tiltakshaver plikter å bildedokumentere aktuelle veier før og etter transporten.*
- *Det burde utredes nærmere hvordan jordbruksareal blir berørt og skal ivaretas.*
- *Alle nye veier som anlegges eller oppgraderes må ha en standard som minst oppfyller kravene til Landbruksvei klasse 3 i henhold til normaler for landbruksveier. Endelig avklaringer med kommunen i forhold til avtale om oppgradering av Norbøveien skal være på plass før transporten utføres.*
- *Anleggsarbeid og utvidelse av veiforbindelse burde gjennomføres i dialog med eier av gårdsbruk ved gnr 25 bnr 7 og landbrukseiendom Gnr 24 bnr 2.*
- *Konsekvensutredning fra 2015 må oppdateres til å ta for seg landskapspåvirkningen fra de nye mastene.*
- *Radarstyrt lysteknologi må bli vurdert som avbøtende tiltak.*

- *Vindturbinenes effekt på fugl og flaggermusbestanden burde overvåkes igjennom hele livsløpet til vindturbinene.*
- *Tørrlegging eller omgjøring av myrområder må unngås.*
- *Anleggsarbeidet burde gjennomføres på en så klimanøytral måte som praktisk gjennomførbart.*
- *Klimagassutslipp fra produksjon og transport av materialer, anleggsarbeid og endret arealbruk burde kvantifiseres i CO2-ekvivalenter.*
- *MTA-planen og detaljplan må samordnes med tiltaksplan for håndtering av sulfidholdige syredannende masser.*

Etter politisk behandling av høringen ga Lillesand kommune en tilleggsuttalelse den 18.05.2020 (etter utløpt høringsfrist). Der stilte Lillesand bystyre seg bak uttalelsen fra 24.02.2020, men hadde følgende punkter i tillegg:

Lillesand Bystyre er bekymret for virkningene av de betydelige naturinngrepene som skal gjennomføres i samband med etablering og drift av vindmøller i regi av Lillesand Vind AS. Bystyret vil derfor supplere tidligere innsendte høringsuttalelser fra Lillesand kommune.

Bystyret er spesielt opptatt av jordvern og fare for forurensning. Bystyret forutsetter at etablering av vindmøller ikke skal redusere omfang eller kvalitet på tilgrensede og omkringliggende landbruksarealer.

Bystyret mener at effekt for landbruk og jordbruk må inngå i MTA og detaljplan. Planene må inkludere effekt både for anleggsfasen og for driftsfasen.

Ettersom anlegget planlegges med vindmøller som er 25 meter høyere enn opprinnelig konsesjon, må MTA og detaljplan oppdateres for å reflektere alle virkninger.

MTA og detaljplan må inkludere alle forhold rundt risiko og risikobegrensede tiltak knyttet til sulfidholdig grunn. For sistnevnte tema mener Bystyret at det må utarbeides en risiko og sårbarhetsanalyse som viser de konkrete risikoreducerende tiltakene.

NVE inviterer ASKO/kommunen til møte med aktuelle grunneiere/organisasjoner/lag/foreninger for å se på mulighetene for å utvikle området i friluftssammenheng. Ett av tiltakene er å se på mulighetene for å koble skiløypene på Tveide mot anleggsveiene, og benytte disse vinterstid.

Aktuelle tiltak bes nedfelles i MTA-plan.

Innenfor rammene som kan aksepteres av Fylkesmannen skal veien i området legges til rette for syklist, fotgjengere, rullestolbrukere etc. for å dempe de negative konsekvenser for friluftsliv.

Den totale støybelastningen inkludert skytebanens virksomhet må fremlegges og dokumenteres for de berørte boligene. Det skal velges teknikker og driftsmetoder som unngår eller begrenser skader på naturmangfoldet. Det innebærer at det må utarbeides et klimaregnskap for prosjektet etter «fra vugge til grav prinsippet» slik at det legges til grunn ved anbudsinnhenting. (Før tiltak i syredannende gneis)

Norges televisjon (NTV) ga sin høringsuttalelse 16.03.2020. Der forklares det at beboerne i området rundt Lillesand vindkraftverk får sine DTT-signaler fra sender i Lillesand eller på Greipstad. De fleste trolig fra Lillesand. De fleste beboerne som kan få signalene sine berørt bor nordøst for vindkraftverket. Dersom disse mottar signalene sine fra Lillesand vil ikke vindturbinene være til hinder, men dersom de mottar fra Greipstad kan de skape interferens. Samlet sett vurderer NTV sannsynligheten for interferens fra Lillesand vindkraftverk som lav.

NTV forutsetter at dersom bygging eller drift av vindkraftverket fører til skadelig interferens, så skal Lillesand Vind AS iverksette tiltak i henhold til vilkår 18 i anleggskonsesjonen for Lillesand vindkraftverk.

Til slutt minner NTV om at eventuelle endringer av dimensjoner eller plassering for vindturbinene må høres hos NTV.

Forsvarsbygg skriver i sin høringsuttalelse fra 11.03.2020 at vindturbinene i Lillesand vindkraftverk må hindermerkes etter en anvisning innenfor Merkeforskriftens myndighetsområde. Denne anvisningen gis i uttalelsen. Se fullstendig uttalelse for detaljer.

Statnett SF har i sin høringsuttalelse fra 24.02.2020 ingen merknader til søknaden, men bemerker at de ikke var høringspart da det ble søkt om økt installert effekt for Lillesand vindkraftverk i juni 2018. Ifølge deres analyser er det likevel tilgjengelig kapasitet på 13,5 MW til Lillesand vindkraftverk.

Statens vegvesen gjør i sin høringsuttalelse fra 02.03.2020 oppmerksom på at dersom transport av turbiner utløser behov for midlertidig tilrettelegging innenfor vegvesenets ansvarsområde, må dette tas opp med dem i god tid før transporten gjennomføres. Statens vegvesen forutsetter videre at alle nødvendige tillatelser for transport av turbindeler langs offentlig veg innhentes.

Forum for natur og friluftsliv – Agder (FNF Agder) ga sin uttalelse 20.03.2020 på vegne av Agder botaniske forening, Aust-Agder Turistforening, DNT Sør og Norges jeger- og fiskerforbund Aust-Agder.

I uttalelsen mener FNF Agder at økningen i turbinstørrelse beskrevet i detaljplanen vil medføre store negative konsekvenser for landskapet og viktige friluftslivsområder. De peker videre på at store deler av Lillesand vindkraftverks influensområde har stor verdi for friluftsliv ifølge naturbase.no, og at mindre tilrettelagte turområder som planområdet også har en verdi for manges friluftsliv.

FNF Agder etterlyser beskrivelse av hvordan det biologiske mangfoldet, og da særlig flaggermus, skal ivaretas. Videre er FNF Agder bekymret for samlet belastning av vindkraftverk langs kysten, og dens mulige påvirkning på fuglelivet. De påpeker at det ikke er gjort noen omfattende studier av rovfugltrekk i området. Det nevnes truede arter som lever i planområdet, både dyr og planter, og i den forbindelse etterlyses beskrivelse av hvordan hensynet til disse skal ivaretas. Se uttalelse for detaljer.

FNF Agder bemerker at det er laget en tiltaksplan for håndtering av sulfidholdige masser, og at avrenning fra disse massene kan redusere miljøtilstanden til Fjelldalselva. Dette mener de kan komme i konflikt med vannforskriften. I tillegg pekes det på at det er en del myr i planområdet, og at disse bør bevares som verdifull «klima-natur».

Til slutt i uttalelsen konkluderes det med at FNF Agder mener at Lillesand vindkraftverk ikke bør realiseres på grunn av store naturinngrep for liten nytte. De mener at omsøkte endringer burde føre til ny konsesjonsbehandling fordi det burde gjøres en ny vurdering av konsekvensene.

La Naturen Leve (LNL) ga sin høringsuttalelse 18.03.2020 med følgende sammendrag:

- *Fra nøytrale forskningsmiljøer (f. eks. FNI) og Miljødirektoratet er det avdekt at NVE i flere år har vektlagt miljøverdier lavt i sin konsesjonsbehandling.. Denne generelle kritikken rammer også konsesjonsbehandlingen i denne saken.*
- *De fysiske endringer i prosjektet er så omfattende at de aleine krever ny konsesjonsbehandling. Viktige temaer som ødelagte naturopplevelser og friluftsliv er ikke gitt ny vurdering og de nye dimensjonene på anlegget er ikke synliggjort. Berørte boliger og fritidsboliger er ikke synliggjort på kart.*

- *Sterkt berørte parter i nabolaget har ikke vært involvert i prosessen, jfr. uttalelsen til planen fra nærmeste hytteeier Willy Mo, som først i fjor ble kjent med planene og konsesjonen. Se uttalelse for detaljer.*
- *Det har framkommet ny kunnskap om negative konsekvenser av vindkraft siden opprinnelig konsesjon ble gitt. Det gjelder eksempelvis flaggermus.*
- *I MTA-planen sies det at forventet konflikt med fugl ikke vil bli forsterket ved langt større turbiner og lengre vingelblader. Dette strider f. eks. mot kunnskap som ble presentert i nokså fersk MTA-plan for Skorveheia vindkraftanlegg.*
- *Det tas altfor lett på utfordringene de sulfidholdige bergartene i undergrunnen i planområdet representerer. Det skal ikke tillates sprenging i sulfidholdig fjell, dette for å unngå forurensning av vannforekomster jf. Regional plan for vannforvaltning for vannregion Agder 2016-2021.*

I uttalelsens konklusjon krever LNL igjen at det må søkes ny konsesjon for Lillesand vindkraftverk, fordi detaljplan og MTA har for store endringer i forhold til gitt konsesjon, og fordi de mener det har kommet ny viktig kunnskap om effekter av vindkraft siden konsesjonen ble gitt.

Motvind Norge (MN) ga sin høringsuttalelse 16.03.2020 med følgende sammendrag (Uttalelsen er svært detaljert, og bør leses i sin helhet for at man skal få et helhetlig bilde):

- *Parter er ikke ivaretatt slik loven krever ved denne høringen eller i den konsesjonsprosess høringen bygger på. Forholdet er påpekt av parter uten at feil er rettet eller gitt konsekvens. Tilsvarende er avdekket som en systematisk svikt knyttet til saksbehandling av et høyt antall konsesjonsgitte vindkraftprosjekter.*
- *MTA- og detaljplanen bygger ikke på et KU utredet tiltak selv om dette er et krav i forskriften. Loven gir ikke hjemmel for unntak fra kravet. Konsesjonsvedtaket av 21.06.2018 har ikke lovlig hjemmel og fører til at etterfølgende vedtak også er ugyldige.*
- *MTA- og detaljplanen viser ikke et tiltak som ligger innenfor de rammer det opprinnelig ble gitt konsesjon til. MTA- og detaljplanen viser et tiltak som uomtvistelig vil ha større negative konsekvenser for miljø- og samfunn ved at turbinhøyden er økt fra 180 til 205 meter og vingenes samlede sveipeareal økt med 17%. Tiltaket hadde allerede omfattende arealmessige konsekvenser som var mangefult utredet ved konsesjon. Feilen kan kun rettes ved å gjøre gjeldende fulle prosesskrav grunnet hensynet til ivaretagelse av parter.*
- *MTA- og detaljplan vise ikke tiltakets endelige utforming. Planen mangler tekniske planer som viser veganleggenes tverr- og lengdeprofil med høydenivå, terrengutslag og masseberegning. Tilsvarende mangler tverr- og lengdeprofiler med høydeangivelse for de tre turbinplasseringene. Korrekt høydeangivelse er en forutsetning for riktig utredning av støy, skygge- og iskast og for riktig illustrasjon av visuell effekt. Visualisering mangler for fritidsboliger og boliger som vil bli sterkest berørt innenfor sone med totaldominans og ytre visuell dominans.*
- *Ut fra forvaltningslovens opplysnings- og informasjonsplikt og ivaretagelse av parters grunnleggende rettigheter skal utredninger fremlegges på norsk språk og opplysninger og informasjon tilrettelegges slik at parter og interesser kan ivareta sitt tarv.*

Naturvernforbundet i Agder (NA) innleder sin høringsuttalelse fra 23.03.2020 med å hevde at vedtak om utvidelse av konsesjonen i form av økt installert effekt fra 21.06.2018 ikke har lovlig hjemmel, og at Detaljplan og MTA for Lillesand vindkraft dermed er ugyldig. NA mener også at detaljplan/MTA ikke

gjenspeiler den opprinnelige konsesjonen. Videre pekes det på at effektøkningen fører til økte dimensjoner på vindturbinene, og at dette igjen medfører en betydelig økning i den visuelle påvirkningen fra anlegget. NA mener at NVEs vedtak om økt installert effekt er både lovstridig og ikke god forvaltningspraksis.

NA mener at støyforurensning fra Lillesand vindkraftverk vil føre til at et område 3-6 ganger større enn planområdet blir ubeboelig. Dette mener de vil være svært alvorlig for Lillesand kommune, da kommunen ellers har lite uberørt natur fra før. Dette vil forringe friluftsopplevelser og livsvilkårene for et variert artsmangfold.

Videre kommer NA med en del merknader til MTAen. De mener den mangler nødvendige tekniske detaljer for å beregne reelle konsekvenser av støy, skygge- og iskast. De savner også tverr- og lengdeprofiler med angivelse av fyllinger og skjæringer, særlig i forbindelse med forekomst av sulfidholdig berg i området og mulige konsekvenser av dette. NA er her særlig bekymret for forurenset avrenning til FjelldaLVsdraget. Videre peker de på at LV promoterer anlegget med en reduksjon i klimagassutslipp tilsvarende 17100 fossildrevne biler. NA savner her livsløpsanalyser av vindturbinene.

NA peker også på naturmangfoldloven § 8, og mener at kunnskapsgrunnlaget for bygging av Lillesand vindkraftverk ikke er godt nok. Flaggermus, amfibier, reptiler, fugler og hjortevilt nevnes. NA mener heller ikke at nml § 9 oppfylles, og foreslår at det settes vilkår i planen.

NA konkluderer sin høringsuttalelse med at detaljplan og MTA må suppleres med nevnte mangler. De krever at det gjennomføres en ny konsesjonsrunde for Lillesand vindkraftverk.

Ole K. Buene ga sin høringsuttalelse 16.03.2020. Da Havgul planla Lillesand vindkraftverk hevder Buene at han ble informert om at det skulle legges jordkabler innad i vindkraftverket, og i tilførselen til parken. Dette skulle hjelpe på forsyningssikkerheten for Buenes småbruk, og det skulle legges ned fiberkabel samtidig. Buene mener det er forskjellsbehandling av grunneierne, da en får jordkabel på sin eiendom, mens andre ikke. Samtidig stiller han spørsmål ved å ha en luftkabel forbi en skytebane, hvor det avfyres skudd.

Buene peker på at veien fra Eigeland til inngangen til vindkraftverket uansett må utbedres, og at det ikke vil medføre stor kostnad å legge kabel og fiber i veien samtidig. Han mener dette bør være et samarbeid mellom utbygger, LV og kommunen (fiber). Og at grunneier som ikke ønsker vindkraftverket skal slippe å få luftkabel over eiendommen sin.

Odd Eigeland peker i sin høringsuttalelse fra 13.03.2020 på at det i MTA for Lillesand vindkraftverk står at det økologiske fotavtrykket skal minimeres. Dette er ifølge Eigeland uforenlig med at de skal bygges luftledning opp til Nordbøknuten, i stedet for jordkabel i veien fra skytebanen til Nordbø. Eigeland mener man da vil unngå unødvendige skader på miljøet. Til slutt skriver han at grunneier Øystein Vennesland har fått oppfylt ønske om jordkabel på sin grunn, og at andre grunneiere forventer det samme.

Trygve Løland innleder sin høringsuttalelse fra 14.03.2020 med å bekrefte at hoveddelen av avrenning fra planområdet går til Fjelldalsvassdraget, men hevder også at en ikke ubetydelig del drenerer til Moelva. I forbindelse med risikoen ved sulfidholdige masser er det viktig at også Moelva kontrolleres.

Videre stiller Løland spørsmål ved om det er greit at veier er planlagt gjennom myr, og om ikke det er forbudt med dyrking og grøfting av myr, på grunn av myras evne til å binde karbondioksid.

Som pådriver for friluftsliv og toppturer i Birkenes, er Løland er skeptisk til bygging av Lillesand vindkraftverk, og ønsker at det skal stoppes. Han mener også at nabovarsling og høringsuttalelser via internett fører til at berørte ikke får uttalt seg.

Willy Mo innleder sin høringsuttalelse fra 11.03.2020 med at han som berørt grunneier og hytteeier ikke har vært inkludert i høringsrunder i forbindelse med Lillesand vindkraftverk, før høring av MTA og detaljplan i 2020. Se uttalelse for detaljer. Senere i uttalelsen peker Mo på at den sydligste turbinen tilhørende Lillesand vindkraftverk er plassert 679 meter fra hans hytte, og han klager derfor på feil i NVEs saksbehandling for Lillesand vindkraftverk.

Mo mener at bygging av Lillesand vindkraftverk skal basere seg på nyest mulig kunnskap, og tviler på at grunnlaget for opprinnelig konsesjon er holdbart i dag. Han forventer beregninger som bekrefter at vindkraftverket skal redusere CO2-utslipp med tallene som er oppgitt i konsesjonssøknaden, hvert år og over konsesjonens varighet.

Mo reagerer på at NVE innvilget søknad om økning av installert effekt juni 2018, uten at konsekvensene av økningen ble utredet.

Videre mener Mo at det foreligger mangelfull, og til dels feilaktig informasjon om visuelle konsekvenser for hytter og boliger i området. Han peker på eksempler av dette, og stiller flere krav for oppklaring av dette. Se uttalelse for detaljer. Han krever også nye beregninger av støy og skyggekast utføres av et uavhengig fagmiljø. Videre pekes det på risikoen for iskast fra vindturbinene, og det kreves en klargjøring av juridisk ansvar ved eventuell skade som følge av dette.

Mo kan ikke akseptere at den nærmeste vindturbinen settes opp 679 meter fra hans hytte, og krever at den sydligste turbinen flyttes, for å redusere de negative konsekvensene for ham som hytteeier. Han er bekymret for verdiforringelse av eiendom og hytte, og vurderer et økonomisk krav mot LV dersom vindkraftverket blir realisert.

Ifølge Mo er det lokalt stor motstand mot utbygging av Lillesand vindkraftverk, og LV vil få en avkastning på bekostning av vindkraftverkets nærområde og Lillesand kommune. Det samme gjelder planområdets grunneier, som Mo hevder har adresse utenfor kommunen. Han mener det er et etisk problem at LV har et stort apparat som jobber med utbyggingen, mens det er krevende for mindre enkeltaktører å sette seg inn i saken.

Mo peker videre på at motstand fra hytteeiere ble vektlagt da prosjektet ble flyttet fra beliggenheten ved E18, til dagens planområde. De samme negative konsekvensene berører nå hytteeiere i Nordbøområdet i stedet, og dette har i svært liten grad blitt utredet.

Planområdet er i liten grad tilrettelagt for friluftsliv i form av løyper og stier. Mo mener friluftsliv i mest mulig urørt natur er verdifullt, og at dette er for lite vurdert. Lillesand vindkraftverk vil redusere denne verdien med skjæmmende og støyende vindturbiner.

Til slutt i uttalelsen sin klager Mo på saksbehandlingsfeil hos NVE da Lillesand vindkraftverk fikk innvilget søknad om økt installert effekt i 2018. Bakgrunnen for klagen er at konsekvenser av økningen ikke ble utredet, og at han som berørt grunneier ikke ble underrettet.

Jon Rislå skriver i sin høringsuttalelse fra 16.03.2020 at det, i stedet for luftledning fra skytebanen og opp til Nordbøknuten, bør legges jordkabel i vei videre fra skytebanen til Nordbø. Rislå mener dette vil redusere det økologiske fotavtrykket.

Rislå uttrykker også bekymring for sikkerheten til beitedyr langs Nordbøveien under anleggsperioden. Derfor ønsker han at adkomstvei gjennom Glamsland og det gamle steinbruddet blir vurdert på nytt.

Gunvor Vegge og Øystein Wennesland sendte sin høringsuttalelse i form av brev den 23.03.2020.

Vegge/Wennesland driver gård i vindkraftverkets nærområde, og er bekymret for anleggsarbeidets påvirkning på driften. De er også bekymret for gårdens hester og familiens sikkerhet ved sprengning.

Videre ønsker Vegge/Wennesland en konkretisering av hvor Nordbøveien er planlagt oppgradert i forbindelse med bygging av vindkraftverket. De mener oppgradering av veien vil føre til verditap for grunneiere og naboer til veien, og peker på at kun 1 av 7 berørte grunneiere ble inkludert av kommunen i prosessen rundt planlegging av vei. Se uttalelse for detaljer. Vegge/Wennesland benekter også at det er gjort minnelige avtaler med grunneiere om Nordbøveien, slik MTA beskriver. Vegge/Wennesland peker på at Nordbøveien er skolevei, og at det blant annet ferdes små barn i veien. De er bekymret for trafiksikkerheten i anleggsperioden.

Vegge/Wennesland uttrykker også bekymring for støy fra veiarbeid, transport av vindturbiner og drift av vindkraftverket. De peker på at det er knyttet stor usikkerhet til hvilke helseplager et vindkraftverk kan medføre, og i hvilken grad dette vil påvirke beboerne på Eikeland. Vegge/Wennesland forutsetter at sprenging og boring gjøres på dagtid.

Vegge/Wennesland opplever det som vanskelig å forutsi omfanget av ødeleggelser ved sprenging, og er bekymret for at sprenging av sulfidholdig berg skal forurense drikkevann til mennesker og dyr i området. De mener også at oppgradering av Nordbøveien vil legge beslag på myrområder, noe som er negativt på grunn av myrenes evne til å binde karbondioksid. Det oppleves som uforståelig for Vegge/Wennesland at bygging av Lillesand vindkraftverk skal være et forsvarlig bidrag til «det grønne skiftet».

Vegge/Wennesland hevder at ingen av de berørte grunneiere i tilknytning til veien ønsker Lillesand vindkraftverk, og at kun en av sju grunneiere ønsker oppgradering av Nordbøveien. Det står i MTA-planen at «MTA er utarbeidet i samråd med blant annet grunneiere», og at «i forbindelse med detaljplanleggingen av Lillesand vindkraftverk her under utarbeidelse av PTA-plan og detaljplan har Lillesand Vind AS hatt tett kontakt med berørte parter». Vegge/Wennesland opplever det ikke slik, og hevder at ingen andre berørte grunneiere gjør det heller. De synes også det er bemerkelsesverdig at flere av vedtakene i saken er gjort i sommerferien, da mange er på ferie.

Da LV fikk innvilget økt effekt fra 10 til 13,5 MW hevder Vegge/Wennesland det ble begått saksbehandlingsfeil. Se uttalelse for detaljer. Da det ble gitt dispensasjon fra plan- og bygningslovens arealdel mener Vegge/Wennesland planutvalget fikk lite tid til å forberede seg på. Hun stiller seg undrende til at begrunnelsen for dispensasjonen var muligheter for å lage turløyper og skiløyper, i et område hun mener blir ødelagt av utbyggingen, også på grunn av iskast fra turbinene.

Vegge/Wennesland vil ha klarhet i hvem som skal kompensere for plager med skyggekast fra vindturbinene, og en konkretisering av de tilpasninger som er gjort av hensyn til skyggekast. I tillegg vil de vite konkret hvilke steder synligheten av turbinene vil øke på grunn av økt turbinstørrelse.

Mot slutten av sin høringsuttalelse viser Vegge/Wennesland til det de omtaler som ASKOs grunnverdier. Vegge/Wennesland mener disse strider mot bygging av Lillesand vindkraftverk. Se uttalelse for detaljer.

Til slutt i sin høringsuttalelse viser Vegge/Wennesland til etikk og verdier, og hevder at utbygging av Lillesand vindkraftverk kun fører til tap for de fleste menneskene som bor i området. Hun mener også at Lillesand kommune totalt sett taper på prosjektet. Vegge/Wennesland ønsker at utbygging av Lillesand vindkraftverk skal stoppes.

Ragnar Østerhus peker i sin høringsuttalelse fra 15.03.2020 på at det i MTA for Lillesand vindkraftverk står at det økologiske fotavtrykket skal minimeres. Dette er ifølge Østerhus uforenlig med at de skal bygges luftledning opp til Nordbøknuten. Østerhus skriver at det må hugges linjetrasse, og monteres stolper over eiendommene til grunneiere som ikke ønsker at Lillesand vindkraftverk skal bygges. Han mener jordkabel i veien er en mye bedre løsning for å unngå skader på miljøet.